

Joan Ferrer

Gràcies al DVD he pogut gaudir d'una magnífica visió de *Jesse James*, pel·lícula de 1939 amb un primerenc tecnicolor, dirigida per Henry King, típic professional de l'època daurada de Hollywood. Quan acabà la pel·lícula, vaig quedar profundament intrigat, i no per les seves virtuts cinematogràfiques o artístiques, que les té i molt

considerables, sinó perquè vaig quedar malmès de veure com ha retrocedit la nostra capacitat de rebel·lió, en aquests gairebé tres quarts de segle que té la pel·lícula. Si avui se projectàs a les sales cinematogràfiques, possiblement gairebé ningú no l'entendria, perquè proposa i conta unes coses que malauradament no pertanyen ja a la consciència col·lectiva del món actual. La pel·lícula acaba amb l'enterrament i posterior descobri-

ment de la làpida de la tomba de Jesse James, el major i de més èxit assaltant de bancs i de trens del seu moment i possiblement de molts altres de la història. La pel·lícula mostra com un lladre, a cop de pistola, pot ésser individualment i socialment més satisfactori que banquers, amos de ferrocarrils, jutges i forces de l'ordre. No és una pel·lícula apta per al conservadorisme que avui regna en el món; perquè actualment, la humanitat, contràriament a Jesse James, ha acceptat, baixant de manera vergonyosa el cap i perdent els principis més elementals, les extorsions dels grans polítics i mercaders.

Amb el que he dit abans no vull suggerir que ara no se puguin fer pel·lícules que mostrin la injustícia d'uns quants i la rebel·lió contra seva d'uns altres, però això vendria filmat d'una manera tan intel·lectual que a les minories que anassin a veure-la no faria altra cosa que

... un lladre, a cop de pistola, pot ésser individualment i socialment més satisfactori que banquers, amos de ferrocarrils, jutges i forces de l'ordre. No és una pel·lícula apta per al conservadorisme que avui regna en el món; perquè actualment, la humanitat (...) ha acceptat, baixant de manera vergonyosa el cap i perdent els principis més elementals, les extorsions dels grans polítics i mercaders.

confirmar les seves creences sense cap resultat pràctic; sense cap capacitat per moure fins al mateix moll de l'os un públic majoritari com ho va fer *Jesse James* al seu temps. Perquè a *Jesse James* no hi ha discurs racional sinó discurs cinematogràfic, que formalment incita intuitivament a aplaudir l'actuació dels germans James, perquè, cap persona condreta i amb un mínim de dignitat, podria actuar d'altra manera. No és un pamflet sinó una obra d'art de gran bel·lesa; no és una arenga política sinó un drama humà de què no se pot defugir; no és un discurs filosòfic sinó una obra cinematogràfica que confirma la grandesa del cinema que l'ha feta. I per això, aquesta pel·lícula, amb moltes d'altres, és un exemple perfecte que explica per

La venjança de Frank James.

Jesse James.

què el poder polític i social als Estats Units estava tan preocupat per aquest cinema, fins en el punt que no pogueren estar-se'n i crearen la famosa caça de bruixes que, entre altres coses, va contribuir a capgirar Hollywood cap a uns terrenys més acostats al poder.

Aquestes pel·lícules com *Jesse James* són molt interessants des d'un punt de vista social perquè, tenint en compte que l'art cinematogràfic fou aleshores un art popular, podem intuir el canvi radical que ha donat la consciència social mitjana amb aquests darrers tres quarts de segle; passant d'una més o menys soterrada il·lusió per la rebel·lió fins a un conformisme com l'actual que resulta castrant per a qualsevol empresa creativa. S'ha de tenir en compte, per la seva gran significació cultural i social, que les justificacions que dona la pel·lícula per a la rebel·lió dels germans James no són totalment fidedignes a la seva biografia; com a mínim estan lleugerament magnificades. Això significa que els autors volien de forma flagrant donar una imatge dels James com a rebels motivats per les injustícies de l'entorn, més que per la seva pròpia psico-

logia, cosa que magnifica la ferma intenció dels que la feren en denunciar el mal comportament del poder per justificar uns bandolers com els James.

Un any més tard, el 1940, la Fox va fer una altra pel·lícula, com a continuació de *Jesse James*, anomenada *La*

Aquesta segona part està mancada (...) d'aquella força que incitava cap a la rebel·lió contra la injustícia i l'abús de poder; però, en canvi, se centra (...) amb la presa de posició del poble a favor dels rebels; cosa que, no sé aleshores, però dubt que succeís avui dia.

venjança de Frank James, amb els mateixos protagonistes, però dirigida per Fritz Lang. En aquesta se narra la venjança de Frank del seu germà Jesse, que havia estat assassinat per dos dels seus homes de confiança per cobrar la recompensa. Aquesta segona part està mancada del cant èpic pel bandoler de

què gaudia la primera; del frenètic ritme cinematogràfic i també d'aquella força que incitava cap a la rebel·lió contra la injustícia i l'abús de poder; però, en canvi, se centra molt particularment amb l'estudi de la venjança i amb la presa de posició del poble a favor dels rebels; cosa que, no sé aleshores, però dubt que succeís avui dia. Un dels aspectes més interessants d'aquesta segona part, ja que formalment tenen una semblança gairebé mimètica, és el fet de voler ressaltar que, el punt de debilitat dels homes honestos com els James davant la corrupció institucionalitzada, és la seva incapacitat per a la utilització de les males arts; fins i tot davant la lluita a vida o mort. El que queda clar és que aquestes dues pel·lícules formen un cant, que en aquests moments seria impensable, a la rebel·lió; perquè avui, amb un públic sistemàticament seguidor de les consignes del poder li seria pràcticament incomprendible. Un públic que sent tanta adoració pel poder, inclòs el més corrupte, que queda incapacitat per a la més elemental possibilitat de rebel·lió; fins i tot per a la del seu interior, la rebel·lió més alliberadora. ■